

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկայի համար տարեկան 4 տղար թղթդրմ. Եւրոպայի և այլ տեղերի համար արկն. 20 Փրանկ...

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 74

1886 ՄԱՅԻՍ 5 (ԱՊՐԻԼ 23 Հ. Տ.) ՁՈՐԵՔԵԱՐՔԻ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Մանուցումներ կրնդունալն հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Մանուցման 1 միջակ դիրք 1 սանդիւ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիւմ:

ԲԱԺՆՈՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգ. — Օրոշում խնդիրներն ու պահանջները. — Հարկաւոր և արդեօք հային պահպանողական բերք. — Նամակ Պալկարիան (Ռուսմուգ) — Հայերի Ռուսիա. — Ձրանապակի լուրեր. — Տեղական. — Արեւելեան խնդիր. — Առեւտրական. — Մանուցումներ:

Ա. Զ. Դ.

«Արմենիա»-ն իւր գոյութեան ինններորդ ամիսը մտած է: Այս առիթով կը խնդրենք իրենց բաժնորդագրին դեռ չվճարած բաժնորդներէն որ փութան շուտով վճարել իրենց բաժնորդագրին դի մեր պայման կԱՆԻՍԻԿ վճարել է և մեր ամեն ծախքեր կանխիկ վճարումով ստիպուած ենք ընել այստեղ:

ՕՐՈՒՍՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՆԱՅՆՆԵՐԸ

Թէ ինչո՞ւ Օսմանեան պետութիւնը այս դրութեամբ չէ կարող իւր գոյութիւն պահպանել ահա մի ուրիշ ապացոյց բարոյական և անտեսական հաշիւներով:

Հետզհետէ երկրագունդի մեր տի գայ մարդկային ընկերութիւնը դետեղելու:

Կար ժամանակ մը որ վայրի դաշտները կը անդին երկրի շատ մը կարեւոր կետերուն, երբ մարդկային ցեղ այսպիսի բազմութիւն չէր և սակաւագէտ էին: Սակայն մարդոց աճեցութեան հետ, տակաւ առ տակաւ պետքերն ու ճաշակները ընդարձակուելով, դաշտներու աշխարհակալութիւնը խափանուեցաւ: Ժամանակ մը այս դաշտներուն յաջորդեցին անպէտ և քաղաքակրթութեան անբնդունակ բռնակալները, որոց ուղղութիւնը վայրագ մղեալն էր: Դրութիւն էր, արիւն և ապականութիւն իրենց նպատակը և որք կը յաջողէին ահագին ընդարձակութեանց տիրել:

Այլ մեր դարը խոտապահանջ է և քիչ մը վերջ խաբար աններող պիտի դառնայ այն ամէն պետութեան, ժողովրդեան և նոյն իսկ անհատներու վերաբերմամբ, որոնք ընկերութեան արդի տիրող օրինաց կըմտտանան, այսինքն քաղաքակրթութեան լուսնային:

Ժին տակ չեն խնայարձիւր և յաւաքտըս կը վատնեն Աստուծոյ մեղ պարգեւած բնական պէտքերը, որոց մէկը կուժեամբն միայն կարող ենք ապրել:

Ապաքէն ի՞նչ է եւրոպական պետութեանց «իրարանցում»ը, եթէ ոչ իրենց խոտաբաւ ժողովրդեան տուն ու տեղ, դործ ու հաց դոնեւտ տըն տեսական աշխարհակալութիւն:

Շատ չանցած կուգայ ժամանակ, որ եւրոպիոյ և ընդհանրապէս լուստորեալ ազգաց արդի թիւը կըրկնապատկուի. ո՞ր պիտի տեղաւորեն այդ բաւմութիւնը, եթէ պատեւրաւներ ու համաճարակ ախտերը քիչ մը չի թելթելան զայն:

Բայց անհաւանական չէ որ պատեւրաւներու հետ մեծ մարդասէրներ և ախտերու հետ մեծ բժիշկներ յառաջ գալով այդ պատեւրահատեւ առաջըն կարենան առնուլ և ինչո՞ւ չէ Բաստեօրը շանց կատաղութեան համար պատուաւոր կը դնեն. ուրիշ մը հնդկաստով հնդկաբար կը սպաննեն: մարդոց կատաղութիւնները որ առելի ահարկու են, անդարման պիտի թողուն:

Պետութեանց մէջ դաղթականութեանց մրցումը, ժողովրդեան մէջ անդործ ամբիւններու շարժումը, («Հացի խնդիր»)ը, կենաց կուրը երթալով կաճի և սպառնալից կը դառնայ: Գործաւորական, ընկերակցական, անտեսներ ունեցող շարժումներ, իսկապէս գործելու ապրելու կարօտ անհատական շարժումներու հաւաքական արտայայտութիւնք են: Յորչափ կաճին ընկերական այս աղմուկները, այնչափ մեծ մղումներ կուտան պետական անձանց, իրենց գլուխը պաշտպանելու համար գաղթականութեան, թշուառները պատապարելու աշխարհակալութիւնը յառաջ վարել, որով միայն կարող կը լինին հաւասարակշիւութիւն պահել ժողովրդեան և պետութեան մէջ:

Արդ նկատելով այս շարժումները, բնական հետեւութեամբ կընանք ըսել թէ օր մը գաղթականութեան այս հոսանքը այն ամէն տեղ պիտի տարածուի, ուր պարագայ հող անմշակ հարստութիւն գտնեն:

Արդ ժամանակի այս պահանջներուն առաջ, Թիւրքաց պետութիւնն պար-

տաւորեալ է տեղի տալ, զինաթափ լինել և դործօն դերը թողուլ անոնց, որ հողի կարօտ են աշխատութիւն, արդարութիւն, աղատութիւն կը սիրեն և կառավարել գիտեն:

Միթէ եւրոպացի տեմներ Օսմանեան կայսրութեան հողային ընդարձակութիւն, արդաւանդ և անմիջակ ընդարձակ երկրները: միթէ չի գիտեր այն մեծ տարածութեան մէջ գտնուող ժողովրդոց բուն թիւը, անոնց աշխատութեան եղանակն ու ձեռնահասութիւնը: միթէ չէ մոռնաւ որ Թիւրքաց պետութիւնը դարեւրո փորձերով ապացուցած է, որ բոլորովին անընդունակ մշակմէ այդ գրախտին մէջ, որ պետութեան մը ամենէն մեծ դրամադրութիւն ունի, երկիր և ժողովուրդ, և որպէս թէ ոչինչ ունի և աղքատութեան թշուառութեամբ կը չարչարուի և կը չարչարէ քանի մ' ընդունակ և աշխատատեղ ազգերը:

Հնդկաստանի, Չինաստանի, Ամերիկայի խորեր թափառող, ովկիանոսներու հեռաւոր կետերը նշմարող պետութիւնները անշուշտ մինչև վերջ անտարբեր չեն կարող մնալ, որ Թիւրքերը այս աններելի քանահոգիութիւն և այնչափ քիչ թուով այնչափ ընդարձակ բաժնի մը վրայ բռնանան: Յոյն, Ռուսներ, Սերպ, Մոնղոլները և Պուկարիան իրենց առձեռն և խիստ իրաւացի բաժինները առին, որոնք քիչ ժամանակի մէջ ցոյց տուին զարգացման անհամեմատ տարբերութիւն: Առանց այս ընդարձակ ինդուստրիան ըրամանութեան մէջ մտնելու, միայն այսչափ ըսենք. ութ տարի առաջ Պուկարիան տեսնողը, դժուար թէ ճանչնայ այսօր:

Կարի իրաւամբ, Գ. Տէլիսին կըսէր իւր վերջին բանախօսութեան մէջ, թէ Յունաստան իւր սահմանը ընդարձակելով քաղաքակրթութեան ծառայած կը լինի: Այս գործունեաց ազգերը օրէցօր պիտի ընդարձակեն իրենց անձուկ սահմանները եւրոպական Թիւրքիոյ մէջ: որոց մէջ ապագային մեծագոյն դեր պիտի ստանձնէ Աւստրո-Հունգարական կառավարութիւնը, որ Հիւսիսային Գերմանիոյ խիտ ժողովրդէն բնական մղում կը կրէ դէպի Արեւելք յառաջանալու և Պուկարիա իշխանը իւր յատուկ տընտեսական բարեբաւութեամբ ու եր-

կաթէ կամրովն ոչ նուազ կը նպաստէ այս աշխարհակալութեան:

Այսպէս չպիտի չարունակին նաև Թիւրքաց Ասիական երկիրները. երբ նկատենք որ, Մասիսէն մինչև Պատրա, Պարսից ծոց, Մեծ Հայաստան, Միջագետք և Մարին Արարիան թերևս վեց միլիոն ժողովուրդ չկայ, մինչ առնուազն 30-40 միլիոն ժողովրդեան գործելու աստարելդ և ապրելու միջոցներ կընար մատակարարել:

Ուրեմն մենք Հայքս յուսահատելու չենք. Թիւրքն ուղի չուղէ, մենք պէտք է առաջին օրինակն լինենք Ասիական բաժնի մշակութեան. ապագան մերն է, եթէ ներկայի արժէքը կարենանք գնահատել:

Թիւրքիան իւր հին ամրոցներով և ժանգոտած սուրբերով չէ կարող արդեւ լինել այն համաշխարհական հեղեղատին որ լուստորութեան անուշով կուգայ ողջել հին աշխարհը, միտել վերածնել խաւարի մէջ չըլթայապիլ ժողովուրդը: Լոյսի, զգացման ճամբարդութիւն արող է և անարդեւ:

Եթէ այս առուր Թիւրք պետութիւնն փորձէ իւր համայն ժողովրդեան աչքերը հանել որ լոյս չը տեսնեն, ականջները խցել որ քաղաքակրթութեան ձայն չի լսեն, լեզուներ կտրատել որ չի խօսին, դարձեալ չէ կարող յաջողիլ:

Մենք կը փափաքենք սակայն, որ Օսմանեան կառավարութիւնը սթափւէր, զգար իւր վիճակի ծանրութիւնը և ճանչնար Հայ ազգի արժէքը և ի միասին գործէինք, այն յատուկ պայմանաւ, որ կը պահանջէր մեր միացեալ շահը:

Վ. ՀՈՒԿ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ԱՐԳԵՕՔ ՀԱՅԻՆ ՊԱՆԱՅՆՈՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

Հայ և Ռուս լրագրիւնները աչքի տակ անցնելով ազգերի այժմեան քաղաքական յաղմուկները տեսնելով ամեն մի զգայուն անհատի իւր կենսական խնդիրներին մասին սրտի տրոփիւնը գգալով, մնում ևս ապշած խորին տխրութեամբ ձեռքիդ մէջ բռնած հայ թերթ, որ փոխանակ մեր

սառուցանալու սկիզբը վերջը ինչ բո-
րութեամբ այս ազգային խնդիրները
հետաքրքիր յուզմանը ժամերում, նա
խորատու է հային զգոյշ մնալ, չմո-
լորվել, չխաբւել, գարեբով քնած սիր-
աւ բարախելով չլարթնեցնել, փակ-
ված բերանը, քողարկված աչքերը
չբացել որ մի գուցէ տեղի մեծ
թշուառութիւն գայ մեր ազգի գըլ-
խին: Կենցեղ նա որ սրտով կարելի
ցում է իւր ազգին բայց կան սր-
գեւօք սրանից առաւել թշուառու-
թիւն:

Նա իրան կոչում է պահպանողա-
կան լրագիր, conservateur և հաւա-
տարիմ իւր կոչման խրատ կարգա-
լով կամենում է մեզ պահպանել յե-
ղափոխութեան փորձանքներէ: Հայ
ազգին կոնսերվատոր, պահպանողա-
կան լրագիր: Եւ այս քեզ զարմանալի
բան: Ի՞նչ է դործել հայը, ի՞նչ ե-
րեւել պատմական յեղափոխութիւն-
ներ որեւց, որոնց նա ծնեց ծայրա-
հեղ արդարամիտներ, սոցիալիստներ,
պարնելիստներ և կոմունիստներ, որ նա
ունենայ պահպանողական թերթեր,
կոնսերվատորներ: Հայը ինքը կոնսեր-
վատոր է, պահպանողական է: Հայը
քնած է գարեբով իւր տան և պան-
դըխութեան գերութեան մէջ: Նա
ճշդութեամբ պահպանում է իւր
ստրկութիւնը, հատարարութեան խո-
հեմութիւն կարծելով: Նրա մարմինը
պատած է միջտանքով, կրծքում են
մարմինը, քամում են արիւնը, նա
ծուլանում է կոմ չէ յանդգնում
ձեռք բարձրացնել գոնեա մար-
մինը քրտնելով սրտած սրտին հո-
վութիւն տալ: Նա գարեբով պահ-
պանողական է, նրան անհրաժեշտ են
գարեբով, հարկւնքով ծայրահեղ
լրագիրներ և ոչ թէ պահպանողա-
կան: Մեր ազգի ո՞ր գաղափարն է
արդեօք ծայրահեղ որ մեզ պահ-
պանողական թերթեր ունենանք: Մեր
Պօլսոյ պիտան ժամանակաւոր պատ-
րիարքին: Նա իւր հին կրթութեամբ
և հագուով պահպանողական է ազ-
գային խնդրի մէջ, և այդ նա ա-
պացուցեց:

Սխառ և Աղթամարայ Կաթողիկոս-
ների վերայ խօսելն անդամ աւելորդ
է: Իսկ ընդհանուր ազգի Կաթողի-
կոսի համար, նրա դրութիւնը և վի-
ճակը մեզ յայտն են տալիս որ նա չէ
կարող ծայրահեղ լինել: Ազգի հովիւ
մեծ և փոքր հոգեւորականներին,
նրանք թաղուած են անարդարու-
թեան, կաշառակերութեան, մատնու-
ղութեան, փողապաշտութեան, մո-
լորութեան և քրտնութեան մէջ, թմու-
թեան և ծուլութեան վերմակներով
ծածկուած, որոնց համար պահպա-
նողական թերթն էլ ծայրահեղ է,
որը մնաց ազատ մտքեր: Մի քանի
ծաղկով գարունք չէ լինիլ մի քանի
նեւրէն, Իրիմեանով ազգին վերու-
թիւն չէ կարող լինիլ, նոյնպէս մի
Յակոբեանով ազգին արնապանող, և
մի մայր վրայ կանգնած «ԱՐՄԷՆԻԱ»
թերթով ազգին ողբերգութիւն: Մեր հա-
րուստ փաճառականներն, աղաներն են
արդեօք ծայրահեղ որ կարօտ լի-

նեն պահպանողական թերթերին, ու-
րոնք տան մէջ պահպանութիւն, խանու-
թի մէջ ծառայներին կոչը հնադրան-
դութիւն են գոռում, նաեւ հայ լրա-
գիր ընթերցողներն կարօտ թողնում
իսկ իրանք ժլատութեան գծում
կեանքի մէջ մաշվում կամ թղթա-
խաղի, շռայլութեան և փարթամու-
թեան մէջ լողում, կոտոր ընկնում հա-
րուր հաղարներ միտին կլանում:
Մեր հարուստ աղաները չեն արդեօք
միտիս գիւղացուն խաբում, աղքա-
տին գրկում, թողին խեղդում պարտ-
քերով կաշկանդում միտքը մարդեց-
նում իրանց ստրուկ շինում միտքի ու-
րական չոր հայի հոգսով պատմի:
Միթէ արանք կարող են լինել ծայ-
րահեղ, միթէ կարող են ունենալ
ժամանակ մտածել գրա վրայ:

Ո՞ր գնացին այդ աղաները ահա-
գին գումարները: Ո՞ր աղատամիտ հայ
խմբի, հայ պարնելիստների, հայ սո-
ցիալիստների ֆոնդ, մայր գումար
եղաւ, որով անսպասելի յեղափոխու-
թիւն, գերբնական հրաշքեր գործեցին
Տաճկահայաստանում, ազգի հիմքը
տատանեցին, որ հայի պահպանողա-
կան թերթերը առաջ գան նրանց
ազգափրկական բարբոքված եռանդը
մեղմացնելով չափ ու սահմանի տակ
գնեն իրանց փորձական խրատնե-
րով:

Միթէ Պօլսի Ազգային Ժողովի ե-
րեսփոխաններն են ծայրահեղ, որոնք
մահապա յանգանք համարելով կո-
չիկներով սեղան բարձրանալու հա-
մար ժողով կազմելով գլուխները ար-
քաքայներն Միթէ գրանից առաւել
պահպանողական կարող է լինել: Գանք
այժմ մեր միջակ ուսում և բարձր
ինտելիգենտներն, արդեօք ծայրա-
հեղ են Վասպուրականի խնդիրնե-
րում որ կարօտ լինին պահպանողա-
կան թերթերին:

Յիշաւ այստեղ Կիւմանք ծայրա-
հեղներ, ոչ թէ ազգային խնդիրներ
այլ ազգային կրօնը, լեզուն, սովո-
րութիւնները, հայի անուը ոտնա-
կոխ անողներ, եւրոպական ծայրա-
հեղ գաղափարով բայց ոչ մտքով ոչ
հոգով ոչ հայի համար, այլ ար-
տարին չքեղ զգեստով, եւրոպական
լեզուններով պարեբով և երգերով
գլխով և օղիով պէսպէս թղթախա-
ղերով աղատամիտ այսինքն թերթե-
ւամիտ չարժանքներով, լրբաբար
խօսքերով, ապականված վարքերով
և զարդարված վերքերով միեւնոյն
ժամանակ Վասպուրականի առողջ
պարզամիտ, բարեբարոյ, բայց պա-
տւոված ու բոլորիկ ոտով օրուայ
հայի կարօտ հայեց զղուող և փախ-
չող ծայրահեղներ: Ահա ձեզ ծայրա-
հեղ երկտատարութիւն, Վասպու-
րական աշխարհին աղատութիւն ար-
եող հայ պարնելիստներ, հայի սո-
ցիալիստներ:

Ահա կանգ առնենք մեր մատաղ
ուսանող սերունդի վերայ: Ի՞նչ էին
առաջ սերմանում և ոյժմ շատ տե-
ղեր շարունակում հայ ուսումնարան-
ներում: . . . ստրկութիւն, ասիական հը-
նամուրթիւն, մտքերի կոտորութիւն:

ուսանողների մէջ լին ու ոխ, չար-
նախանձ, տոտիւթիւն, անտեղի եր-
կիւղ և կոյր ամօթ, աններելի անու-
շաղրութիւն որից ծագում են ծա-
նականութիւն, և այլ մոլորութիւններ
և այդպիսով աստուերով քոյքայլած,
խելքով բժամիտ կմախքներ: Դրանք
են և պէտք է լինի՞ն ազգային շեր-
մեռանդ գործունեայ ծայրահեղ գոր-
ծիչներ, ազգի գարեւոր կորցրած ու-
ղատութեան վերականգնեցողները,
արդեօք դրանց են հարկաւոր պահ-
պանողական թերթերը:

Կարգալով «Մշակ» թերթերի մէջ
Ֆելետոններում «Վեցյարկայի» ման-
կանց կրթութիւնը, մեծի և փոքրի
կենցաղաւարութիւնը և նրանց խե-
ղօք ու հմուտ պարզութիւնը, խորին
տխրութեամբ աւանայ կանչում են,
հայ ազգ, ի՞նչ ես դու և ո՞րին ես
նման: Ի՞նչ ես անում և ի՞նչ պէտք
է լինես:

Ի հարկէ ապերախտ և մեռած չէ
իմ սիրտը, որ յանդգնէ ուրանալով
կեղտոտելով վիրաւորել այն անհատ-
ներին, թէ՛ հոգեւորականներից, թէ՛ մի-
ջակ ուսում ստած կամ բարձր ին-
տելիգենտներից, որոնք շատ հեռու
են այս բոլոր ազգականութիւնից, ու-
րոնք կատարում են բոտ խղճի և
կարողութեան պահանջման իրանց թէ՛
անձնական, բարոյական, թէ՛ մարդ-
կային նշանակութեան և թէ՛ ազ-
գային անհրաժեշտ պարտքերը: Բայց
նրանք ևս դարձեալ զանազան գա-
ղափարով և զանազան հանգաման-
քից ստիպուած տկամայ պահպանո-
ղական լինելով պահպանողական թեր-
թերին կարիք չունեն, և որոնք ընդ-
հանուր հոյ ազգութեան մէջ նման
են պարզ շրի մի քանի կաթիլների
մի ահագին պղտոր լճի մէջ: Իսկ
թշուառ գիւղացու, անբաղդ ար-
հեստարար և գաւառ քրտնեղ մի-
ջակի համար ի գուր է խօսել: Նրանց
թշուառ դրութիւնը ամենիս յայտնի
է: Նրանք մեղմից են կախված, մենք
ի՞նչ ենք որ նրանք ինչ լինին:

Այո՛, շատ կան ազգի մէջ գըր-
պանը թափուր, նիւթահանով ազ-
քտտ, իրեւալով հարուստ, ազգային
սիրով բորբոքված սրտով գաղտուկ
թիւի տակ գոռում ենք: Հայաստան,
կոչում հայրենիք, Վասպուրական աշ-
խարհ, շարդում ենք մեր գըրջով Օս-
մանցիներին, արխարբու Քիւրդե-
րին, Ձերքեղներին: Խալիս ենք Վաս-
պուրական հային միայն օգի մէջ
բարենորոգումն, դահ, դորք, գէնք
ու դրահ և ամեն ինչ կարգելով եր-
կինքը պատում: Բայց միեւնոյն բու-
պէսում քամին վրում է, ամենք ոչնչ-
չացնում և երկինքը պարզում: Նա-
յում ենք մենք դէպ երկինք, ոչինչ
չենք նկատում: Եւ ամեն տեղ թափուր
ենք գոնում կրկին գարձնելով գէմք-
ներս դէպի երկիր, դէպի Վասպու-
րական աշխարհը: Բերդի ձեռքում
գարձնել հային տեսնում, արխարթա-
թախ մարմնով թորչամած աչքերով
դէպի մեզ նայելիս, դալկացած շըր-
թունքով աղետալի ձայնով, Հայեր,

եղբարք հայեր, տուէք մեզ փըր-
կութիւն, աղատեցե՛ք քիւրդից, ա-
յիտընք թողնելիս: Այս տեսնելով,
այս լսելով ի՞նչ ենք անում մենք:
Ի՞նչ պէտք է անենք, գարգալ գըր-
պանով, տնօր ձայնով: Խալիս մըտ-
նում ենք իւրաքանչիւրս միայն ախ-
քաշելով ծակ ու ծուկ, լուռ ու մունջ
գոնեա անձնական կենաց օրուայ հա-
ցը: Հայթայթում, և ակամայ խնդա-
լով մեր անմոռութեան վերայ՝ կամաց
կամաց մատնում մոռացիւթեան: Այս-
տեղ է հարկաւոր պահպանողական
թերթը, երբ ինքներս անանց նրան
մեզ տկար գոնելով մոռում ենք ծակ
ու ծուկ մեր կաշին պաշտպանում:
(Շարունակելի)

ԿՈՎ ԿԱՅ

ՆՈՍՄԱԿ ՊՈՒԼԿԱՐԻՍԷՆ

Թիւսճառ, 15/27 Ապրիլ 1886

Նախորդ մի համալոյսն ձեռք տե-
ղեցութիւն հազարաւոր էի 5 շաբաթ
յառաջ այստեղ ներկայացուած հա-
յերէն թատերգութեան մասին: Բայց
նկատելով որ այդ նամակս հաւանօ-
րէն կորսուած պիտի լինի, աւելորդ
չկարծեցի երկրորդել: Ներկայացման
նիւթն էր «Սե հոգերն կամ յետին
Արարտեսան» և «Բուռնիւնըլա» կա-
ռակերգութիւնը: Հանգիստականաց
բաւական բազմութիւն ներկայ կը
գտնուէր և հայերով որ Մեքորպեան
վարժարանը ուր ներկայացումը տը-
րուեցաւ, բաւական հեռի է Պուլկա-
րայ թաղէն, հանգիստականաց մէջ
շատ պուկարներ ալ կը գտնուէին
որոնք այնչափ հաւանցան Հայոց ար-
ւած այս ներկայացման որ ուղեցին
քաջաւերել և ասիէ 3 շաբաթ յա-
ռաջ երկրորդել տուին զայն: Այս
երկրորդը ներկայացումը արուեցաւ
Պուլկարական թաղի Պաշքանքի սրա-
հին մէջ ուր այնչափ խուռն բազմու-
թիւն ներկայ գտնուեցաւ որ տարի
վրայ կանգնելու տեղ չի մնաց: Նշա-
նակի իրողութիւն մ'է Պուլկարնե-
րուն և Հայերուն, այս երկու ժողո-
վուրդներուն մէջ տիրող համակրական
և եղբայրական յարաբերութիւնը:

Այս ներկայացումներէ որ Գարու-
ցաւորաց ազգօգուտ ընկերութիւնը
տուաւ, շահ մնաց առաջին անգամին
100 ֆր. ի չափ և բոլոր հաշուաւ-
ներն որք 200 ֆր. կարծեն: Երկրորդ
անգամին ալ 400 ֆր. ի չափ շահ ե-
ղաւ: Մասնաւոր շնորհակալութեան
արժանի է մասնաւոր Պրն. Մկրը-
տիչ Թիւթիւնճիֆ որ իւր գե-
րասնապետ ամեն աշխատութիւններ
յանձն առաւ: Հանգիլին վայրը ա-
ւելցունելու համար այնպէս որ Ռուս-
ճուգ քաղաքը տեսած չէր մի այս-
պիսի շրեղ ներկայացում: Պ. Թիւ-
թիւնճիֆ իւր բան գործ թողած,
ամբողջ օրը կը զբէրէր այս գործի յա-
ջողութեան: Թատերգ աւան բոլոր
հաշուաւներն ճիշտպէս կարել տուաւ:
Գեր. Յովհաննէս Ծ. վարդապետն,
իւր սովորականին համեմատ, Մալկա-

զարգի օրէն սկսած իւր քարոզներու մէջ կը ջանայ անդադար ժողովրդի սիրտը արծարծել հայրենասիրական սուրբ հօւրով և Զատիկի ուրախութիւններուն մէջ չմոռնալ նաև յիշեցունել իրենց տառապեալ եղբայրներու տնտեսելի վիճակը Հայաստանի մէջ:

Տիգրան Մ. Ստեփանեանց

ՀԱՅԵՐ Ի ՌՈՒՍԻԱ

Տիգրիսի լճագիծներէն մէջ կը կարգանք որ Մարտի 23/4 Ապրիլի կիւրակի օր, Տիգրիսի Մայր-եկեղեցուն մէջ հանդիսաւոր կերպով գոհարանական աղօթք կարդացուեց և Ռուսիայի Զարի կեանքին համար, հաւատարմ հայ վարժարաններէ վերաբացումին առիթով: Առաջնորդ Գեորգ Սեդրակեանը որ այդ ուրախութիւն լուր պաշտօնապէս հաղորդեց և ներկայ ժողովուրդին, մի երկար քարոզ խօսած է այդ նկատմամբ:

—Մենք մէջ կը կարգանք հետեւեալը:

«Յայտնի է որ Թիֆլիսում կայ կտակարարական օր պատկանում է Գ. Մ. Միրզոյեան: Այդ գործարարը կապալով տուած էր մի քանի տարով ժրանակացի Պ. Րիչարդին: Այժմ կապալի ժամանակամիջոցը անցած լինելով Պ. Րիչարդը չյօժարեց նորոգել կապալը և գործարարը առ ժամանակ փակվեցաւ: Եւ ահա այդ գործարարին մէջ բանող 300 բանուորներէ աւելի, որոնք իրանց աշխատանքով թէ իրենց անձն էին պահում թէ իրանց ընտանիքը, մնացին անգործ և թըշուառ գրութեան մէջ:»

ՅԱՅԱՅԱՅԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հրաժարած երեսփոխան Պ. Հանրի Ռօշֆորի յաջորդին ընտրութիւնը կատարուեցաւ մայիս 2 կիրակի օր: 570,308 ընտրողներէ 269,608 միայն մասնակցած էին քուէարկութեան օրը բացարձակ մեծամասնութիւնը կընէ 134,805: Արմատական հանրապետական Պ. Կօլիէ շահեցաւ 146,012 քուէ և ընտրուեցաւ երեսփոխան: Իսկ ընկերակազմակերպ ընտրելին Պ. Ռօշ, Intransigeantի խմբագիրներէ մին բանտարկուած է Վիլնիւսը, որ առժամակ ազատութիւն ստացած էր փարիզ գալով իւր ընտրելութիւն պաշտպանելու, 100,795 քուէ միայն կրցաւ ստանալ:

—Թղթատարական և հեռագրական նախարարը մտադիր է կէսառկէս զեղչելը րազիւնների գրկուելը հեռագիրների սակագինը որպէս զի րազիւնները կարենան օրը օրին աւելի մանրամաս տեղեկութիւններ հրատարակել:

—Ճրանակաւ կառավարութիւնը կը պատրաստէ իւր «Գեղին տետրակ»ը որ պիտի պարունակէ արեւելեան վերջին զէպերին վրայ եղած զիւանդակաւ թղթակցութիւնները, Բուսիլի գործերի ծագումն մինչև Պիւրքօ-յունական վերջին զէպերը:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Ինչպէս ժրանատի միւս նահանգներէ մէջ, Պուշ-Տիւ Ռօնի նահանգ

գային ընդհանուր ժողովն ալ երկուշաբթի օր իւր նստաշրջանի առաջին նիստն ըրաւ: Պ. Լէյտէ ընտրուեցաւ նախագահ որ իր բացման ճառի մէջ գովեստով խօսեցաւ նաև «քաջասիրտ» յոյն ժողովրդին համար: Պ. Մայլիօնէի առաջարկին համեմատաւ խաղաճը ժողովին կողմէն հեռագրով իղճ յայտնեց նախարարապետ Պ. տը Պրէյսինէին, իւր ներկայութեամբ պատուել նահանգային մրցումի պարգեւաշխութեան հանդէսը առաջիկայ կիրակի օր:

—Բրատի գարնանային կոչուած տօնավաճառը առաջին անգամ լինելով սկսաւ մայիս մէկէն և կը տեւէ մինչև 15: Բաւական բազմութիւն կը լինի:

—Մարտիլի և իւր շրջակայ նահանգներէ հողագործական մրցումի ցուցահանդէսը սկսած է բշօր Պուլվար Բաղաթիօ կողմէ: Մինչև վաղը ի տես կը դրուին հողագործական մեքենայներն և գործիքներն: Այս մի քանի օրեր փորձեր կը լինին այդ գործիքներով: Վաղն ալ հողագործական բերքեր և կենդանիներ ի տես պիտի դրուին:

—Կիրակի օր շատ շքեղ օդով նաւարշառի մրցման հանդէսը կատարուեցաւ:

—Դիւթիւն տօները կը սկսին առաջիկայ շաբաթ օր: Երեկոյեան ժամ 9 ին, Գարնան կառքը զինուորական նուագաժողովներու ուղեկցութեամբ պրտոյտ պիտի անէ գլխաւոր փողոցները և ժամ 10 ին պիտի լինի Բալէտը Գրիմալի առջև ուր պատահանգէս պիտի տրուի: Կիրակի կէսօրին, ծաղկմարտի համար զարդարուած 12 շքեղ կառքեր նուագաժողովներով պիտի անցնին գլխաւոր փողոցներէն և երթան Շաթօ-Պրէյսի ուր ծաղկմարտը պիտի սկսի ժամ 4 ին և մրցանակաբաշխութիւնը պիտի լինի ժամ 6 ին: Երկուշաբթի դիշեր ալ լուսավառութիւն և զանազան խաղեր պիտի լինին Հին Նաւահանգի տին առջև:

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Աթէնքի փրանսական դեսպան Պ. տը Մուլ խորհուրդ տուած է Պ. Տէլիեանիսին որ մինչև մի աստիճան գոհացում տայ պետութիւնների պահանջներին որոնք բուական չեն գրուներ Յունաստանի արած զիջողութիւնը ժրանատի բարեկամական հրաւերին և փութայ անոնց ապացուցանել թէ զենքիկցութիւնը կարճ ժամանակի մէջ տեղի պիտի ունենայ: Պ. Տէլիեանիս պատասխանած է թէ պատրաստ էր զենքիկցութիւնը չաւրուակելու եթէ պետութիւնները ուղէին յետ առնել իրենց վերջնադիր կամ բարեփոխել անոր ոճը, խաղաղական մի ձև տալով: Միւս կողմէն պետութիւններն ալ կը պահանջեն որ զորքերին իրենց տեղեր վերադարձնեն հրամանագիրը նախադէպ հրատարակուած լինի:

—Պ. տը Պրէյսինէ իւր դեսպաններին միջոցով իմացուցած է մեծ պետութիւններին թէ ժրանատան խոստումներ արած չէ Յունաստանին և ոչ ալ իւր միջնորդութիւն առաջարկած, այլ պետութիւնների արած պահանջին իմաստով զենքիկցութեան հրաւիրած է բարեկամութիւն:

—Կը կարծուի որ Ալանիան և Ալաբիան մտադիր են թոյլ տալ Թիւրքիան որ պարտաւորցունէ Յունաստանին զենքիկց լինելու: Նաև պիտի ջանան որ պատերազմը սահմանափակուի երկու ազգերին մէջ և արգելեն, որչափ կարելի է, որ Օսմանեան հողին վրայ ապստամբութիւններ չծագին: Այս ծրագիրը սա առաւելութիւն կունենայ ի նպաստ Ալաբիայի որ թէ Յունաստան և թէ Թիւրքիան միտին կը տկարանան: Անգլիան կառավարիկ պաշարել կը կարծուի նաև որ պուլկարական կարգադրութեան մասին Թիւրքիայի հաւանութիւնը ստանալու համար խոստացած է իրեն որ Յունաստանի հետ պատերազմի բռնուելու առջև առնէ: Այս լուրերը կը հաստատուին նաև Կ. Պօլսի Phare du Bosphore լրագրի հրատարակութիւններով որ կը հաւաստէ մինչև անգամ թէ աւստրո-պրանսական ծրագիրը Պիւրքիայի իշխանէն առաջարկուեց և ապրիլ 21 ին:

—Աթէնքէն կը հեռագրեն մայիս 3 ին թէ դեսպանատունների զինուորական կցորդները աչքի զարնող ցոյցերով լուրեր կը տարածեն թէ դեսպանները իրենց պատրաստութիւններ կը առնեն մեկնելու համար և իրենց շոգենաւները երթալով հոն պիտի սպասեն իւրաքանչիւր իրենց կառավարութեան վերջնական հրահանգի: Միջադգային նստադրմը խաբսիւր վերուցած շրջան կընէ Բիւրէի առջև ծովին բացերը: Իսկ փրանսական նաւաբաժինը իւր տեղ մնացած է Ռուսական գործակատարը Տէլիեանիսի պատասխանը գոհացուցիչ գրուելու հակամիտելով հեռագրով հարցուցած է իւր կառավարութեան թէ պէտք է որ ինք ալ միւս դեսպաններին պէս մեկնի Աթէնքէն դէպի իւր ուսումական շոգենաւը: Խալիպի ներկայացուցիչն ալ նոյնպէս անորոշ դրութեան մէջ է: Անգլիական դեսպանը իւր մետուէներ կապել տուած պատրաստուած է:

—Փարիզէն կը հեռագրեն երէկ որ նախորդ երեկոյ լրացած է ութօրեայ պայմանագրով, բայց դեռ մի նոր կերպարանտիփութիւն չէ պատահած: Հինգ պետութիւնների ներկայացուցիչները դեռ իրենց նաւեր չեն զննցած և Յոյն կառավարութիւնն ալ իւր ընթացքը չէ փոխած: Այլ տակայն քանի որ 5 պետութիւնների դեսպանները իրենց գրօշակ վար առած և մեկնած չեն դեռ Աթէնքէն, հանրային կարծիքը կը յուսայ որ մի համաձայնութիւն կարելի լինի:

—Լուր կայ թէ պետութիւնները պիտի առաջարկեն որ ժրանատան և լաշխաւոր լինի Յունաստանի յանձն

առած պարտականութիւնները ճշգրտութեամբ կատարելուն: Բայց հաւանական չթուիր որ ժրանատան ստանձնէ մի այդպիսի պատասխանատուութիւն և Յունաստանն ալ չընդունիր մի այդպիսի պայման, անվտանգութեան նշան և նախատական մի բան համարելով Հելլեն կառավարութեան համար:

—Աթէնքէն կը հեռագրեն երէկ թէ Ռուսիայի ներկայացուցիչը պետութիւնների և Յունաստանի անձնատիրութիւնները հաշտեցունելու հակամիտող հրահանգներ ընդունած չեն: Եւ Զարէն:

—Պետերբուրգէն կը հեռագրեն թէ Զարը մի քանի օրէն Լիւվաթիան պիտի վերադառնայ: Յայտնի չեն այս յանկարծական վերադարձի պատճառները: Բայց կը կարծուի թէ Արեւելքի զէպերին հետ հապ ունի:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՇԱՐԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՊՐԻԼ 24ԷՆ ՄԱՅԻՍ 2

ՆԵՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

==

ԲՈՒՐԳ. Հրապարակը շատ թոյլ երթալով շաբթուս վաճառումներն ալ խիստ աննշան են:

ԲԱՍՊԱԿ. Դիւթիւն վրայ փոփոխութիւն չը կայ և կարեւոր գործեր ալ չեն լլլար:

ՄԵՏԱՐՈՒՆ. Օրուան գիները Սիւրիոյ մետաքս 51-53 ֆր. Նուխայի մետաքս 42-47 ֆր. Նուխայի ֆրիզոն 7-9½ ֆր. Բէշտի ֆրիզոն 5¾-6 ֆր. Նուխայի թոնիալ 4, 15 և չխար 3, 25 ֆր. քիլոն:

ՅՈՐԵՆ. Հրապարակը թուրքալով գիները լյնալ սկսած են, բոտ տեսակին 15-20 ֆր. 100 քիլոն:

ԿԱՆԵՓ. Լու պահանջ կայ, ըստ տեսակին 56-65 ֆր. 100 քիլոն:

ՎԱՐՍԱԿ (avoine) . 12½-15 ֆր. 100 քիլոն:

ԵԴԻՊՏԱՅՈՐԵՆ (maïs) . 12¾-13 ֆր. 100 քիլոն:

ԼՈՒՐԻՍ. 24 ֆր. 100 քիլոն:

ԹԻՂԱԿԱՆ (alpiste) . 25 ֆր. 100 քիլոն:

ՇՈՒՇՄԱ (sésames) . 38 ֆր. 100 քիլոն:

ԽԱՇԽԱՇ . 27½ ֆր. 100 քիլոն:

ԿՏԱԿԱՆԱՅ . 26½-27 ֆր. 100 ք.:

ԿԱՂԻՆ. Կոտրածը 84 և չը կոտրածը 36 ֆր. 100 քիլոն:

ԾԻՐԱՆԻ ԿՈՒՏ. Ընտիր տեսակները 63-65 ֆր. 100 քիլոն:

ԴԵՂԱՆԱՅ. 95-110 ֆր. 100 ք.:

ՄԵՂԱՄԱՐ. 150-160 ֆր. 50 ք.:

ԱՅՄԻ ՄՈՐԹ. 22-30 ֆր. տուրիանա:

ՆԱՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

==

ՇԱՐԱ. 3 քիլոնցը 51 և 2 քիլոնցը 52 ֆր. 100 քիլոն:

ՍՈՒՐՃ. Հատաւա է, Բիօի ապրանքները 46-55 ֆր. 50 քիլոն:

ՈՐԴԱՆ ԿԱՐՄԻՐ. Ըստ տեսակին 3, 40-4, 20 ֆր. քիլոն:

ՊԻՊԵՂ. 80-85 ֆր. 50 քիլոն: Գ.

U 2 7

U. 27

Վարժարանաց համար գոհացուցիչ
գեղջ կը լինի, և յանձնարարութիւնք
ճշգիւ կը կտաարուին :

CAWNPORE, EAST INDIA

«Մշակ»ը այս տարի կը հրատա-
րակուի չորսվեց երեք անգամ և տա-
րեկան բաժնորդագլխն է, ամեն տե-
ղի համար, ռուսական թղթագրամ
10 բուլբլի և կամ ֆրանսական 25
ֆրանկնոց թղթագրամ որ կարելի է
առաջնորդագրուած նամակով յրկել

տարակույթեան արդէն ձեռնարկուած
է և առաջին տաս թերթերն լոյս
տեսած են: Ս. յս հաստորն իւր վերջ

PAPASIAN

PAPEETERIE — LIBRAIRIE

Magasin de Musique

RUE FRANQUE, PASSAGE CRAMER,
SMYRNE (Turquie d'Asie)

Fournitures pour Consulats, Agences,
Bureaux, Écoles, etc.

Articles pour Photographes, peintres
et ingénieurs.

Cartes Géographiques et maritimes,
Plans de Smyrne et photographies (vues)
de différentes villes de l'Asie Mineure.

Reliure en tous genres, et Commis-
soins de travaux d'imprimerie.

Tableaux, Corniches, Baguettes. *Encadrements* avec soin et précision.

Grand assortiment de Musique des plus renommés éditeurs et Seul Dépôt des éditions économiques de Ricordi, Peters et Litolf.

Instruments à Cordes, Pupitres-musique, Cordes pour Violon, Guitarre, Mandoline et Piano des meilleures fabriques d'Europe, etc., etc.

On se charge de toutes sortes de Commissions

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ԳՐԲՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

У.В.Р.У.Б.З.Л.

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեան
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLE
rue Vacon 50.

TYPOGRAPHIE

M. SCHICKLER

LITHOGRAPHIE

Rue Vacon, 50. - Marseille

Prix-Courants

Fractures

Circulaires Commerciales

Entêtes de Lettres

Enveloppes

Spécialité pour Brochures, Catalogues et Mémoires

OUVRAGES DE LUXE

JOURNAUX DE TOUS FORMATS

Cartes de Visite
et d'Adresse

Lettres de Mariage

et de Naissance

Mandats

LETTRES DE DÉCÈS EN 1 HEURE

Affiches en noir et en couleurs, Prospectus

AVIS. — *La Maison se recommande par la Netteté de son Travail et par la prompte exécution des Commandes*